

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ
РЕГУЛЮВАННЯ СЛУЖБОВОЇ
ДИСЦИПЛІНИ ПРАЦІВНИКІВ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук*

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00485888 (+)

УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

На правах рукопису
ПАРАСЮК МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЛУЖБОВОЇ
ДИСЦИПЛІНИ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Спеціальність 12. 00. 02 — державне право і управління;
адміністративне право;
фінансове право.*

*Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук*

Київ — 1995 р.

Дисертація виконана на кафедрі адміністративного
права Української академії внутрішніх справ

Науковий керівник — доктор юридичних наук,
професор І. П. Голосніченко

Офіційні опоненти — заслужений діяч науки і техніки
України, доктор юридичних наук,
професор І. М. Пахомов
— кандидат юридичних наук,
доцент В. М. Плшкін

Провідна організація — Університет внутрішніх
справ (м. Харків)

Захист дисертації відбудеться «31 травня» 1995
року
о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради
К. 01. 56. 01 при Українській академії внутрішніх справ
(252035, м. Київ-35., Солом'янська пл., 1).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці
Української академії внутрішніх справ.

Автореферат розісланий «22 квітня» 1995 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

ЛНБ ім. В. Стефанишина
АН України

В. І. Женунтій

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Вирішення завдань щодо вдосконалення діяльності правоохоронних органів неможливе без дотримання законності і дисципліни в їх службовій діяльності. Серед цих органів міліція займає важливе місце. Від якості її діяльності значною мірою залежить справа охорони порядку, так як вона виконує широке коло завдань щодо забезпечення особистої безпеки громадян, захисту їх прав і свобод, запобігання і припинення правопорушень, охорони і забезпечення громадського порядку, виявлення і розкриття злочинів, забезпечення безпеки дорожнього руху, захист власності від протиправних посягань тощо. Ці завдання органи внутрішніх справ виконують при застосуванні як заходів переконання, так і заходів примусу до осіб, які підозрюються в скоєнні злочину чи адміністративного правопорушення, тому її співробітники наділені комплексом прав щодо вживання відповідних заходів.

Міліція є державним озброєним органом виконавчої влади. Її співробітники наділені правом застосовувати засоби адміністративного припинення, в тому числі наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини, службових собак, вогнепальну зброю, проводити слідчі дії та оперативно-розшукові заходи відносно громадян і посадових осіб (наприклад, контролювати кореспонденцію, застосовувати фото- кіно- і відеозйомку, інші технічні засоби). Тому законослухняність, дисциплінованість працівників міліції набуває великої значимості. Якщо в цілому в українському суспільстві спостерігаються протиріччя, то органи внутрішніх справ повинні стати на захист закону, співробітники міліції повинні витримати, не піддаватись впливові умов, що дестабілізують обставини в суспільстві, перетворившись в гарант стабільності, в осередок, що займе активну позицію при виході з кризового стану.

Подальший розвиток демократії, зміцнення законності і державної дисципліни нерозривно пов'язані з підвищенням якості та ефективності роботи міліції, зміцненням її службової дисципліни, що пояснюється рядом об'єктивних та суб'єктивних факторів, які породжені побудовою ринкових відносин, новими підходами до вирішення багатьох важливих завдань, що постають перед державою Україна.

Комплексно адміністративно-правове регулювання дисципліни в органах внутрішніх справ досліджене не було. Потреба в такому дослідженні виникла в зв'язку з погіршенням стану дисципліни в органах внутрішніх справ. Так, у Львівській області до дисциплінарної відповідальності в 1993 році притягнуто 2088 працівників органів внутрішніх справ, що на 20,4% більше ніж в 1992 році. За період 1992—94 рр. у Львівській області за порушення законності притягнуто до відповідальності 104 працівники органів внутрішніх справ, у тому числі 22 працівники слідства і дізнання, 19 — дільничні інспектори міліції, 15 — чергових частин, по 12 — карного розшуку і служби охорони громадського порядку, 7 — ДАІ і державної служби боротьби з економічною злочинністю. Взято на облік 66 надзвичайних подій, скоєних особовим складом, тоді як у 1992 році тільки 52. Ця область не є винятком збільшення кількості порушень дисципліни. Це спостерігається і в органах МВС України в цілому. Необхідне встановлення детермінант цих правопорушень, вироблення відповідних заходів щодо їх усунення, розробка пропозицій подальшого вдосконалення законодавства, що регулює умови та засоби забезпечення дисципліни в органах внутрішніх справ і дисциплінарну відповідальність. Проблеми адміністративно-правового регулювання службової дисципліни адміністративної юрисдикції висвітлювались в цілому ряді монографій, дисертацій, навчальних посібників, наукових статей Авер'янова В. В., Агеєнкової Г. Т., Адушкіна Ю. С., Бахраха Д. М., Бондаренка Г. П., Ва-

сильєва А. С., Веремеєнка І. І., Гавриленка Д. А., Галагана І. О., Головка А. О., Голосніченка І. П., Горницького А. А., Гончарука С. Т., Додіна Є. В., Дорогих М. М., Єропкина М. І., Кісіна В. Р., Ключніченка А. П., Коваля Л. В., Козиревої Т. І., Козлова Ю. М., Колодкіна Л. М., Коренева А. П., Лазарева Б. М., Луньова О. Е., Марчука В. М., Манохіна В. М., Мартьянова І. В., Новосьолова В. І., Опришка В. Ф., Павловського Р. С., Пахомова І. М., Попова Л. Л., Саліщевої Н. Г., Самсонова В. М., Селіванова А. О., Семчика О. І., Серьогіна О. В., Сіренка В. Ф., Сорокіна В. Д., Студенікіної М. С., Шемшученка Ю. С., Шергіна О. П., Юсупова О. П., Якуби О. М., та ін.

Але актуальні і важливі проблеми дисциплінарної юрисдикції, використання дисциплінарного примусу як важеля підвищення ефективності управлінської правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ, в цілому висвітлено не було. Дослідження цих питань необхідне для подальшого поліпшення законодавства, що регулює правоохоронну діяльність міліції, покращення його застосування, підготовки кадрів органів внутрішніх справ, дисциплінарноюрисдикційної діяльності їх працівників.

Мета дисертаційного дослідження. На основі вивчення та аналізу законодавства та практики його реалізації висвітлити стан проблем адміністративно-правового регулювання дисципліни в органах внутрішніх справ, виробити пропозиції щодо його вдосконалення.

Ця мета обумовила визначення таких завдань:

— на основі вивчення літератури і законодавства провести аналіз службової дисципліни і правомірної поведінки в органах внутрішніх справ;

— визначити ступінь повноти урегульованості адміністративним правом питань службової дисципліни в органах внутрішніх справ;

— зробити аналіз засобів дисциплінарного примусу, а також юридичного складу дисциплінарного проступку;

— вивчити характеристику, принципи і стадії дисциплінарного провадження, на його базі визначити неврегульовані адміністративним правом дії суб'єктів дисциплінарної юрисдикції;

— дослідити об'єктивні та суб'єктивні обставини, що негативно впливають на поведінку співробітників органів внутрішніх справ, викликають порушення дисципліни;

— розробити методику підбору кандидатів на службу в органи внутрішніх справ для проходження служби в якості молодшого начальницького та рядового складу.

Методологічна основа та джерела дослідження. Загальним методом цього дослідження є діалектичний метод пізнання соціальних процесів, який дозволяє враховувати всі взаємозв'язки питань дисципліни, об'єктивно оцінити ефективність адміністративно-правового врегулювання та реалізації адміністративно-правових норм.

Узагальнено матеріали дисциплінарної практики органів внутрішніх справ Львівської області. Застосовані також системний, логічний, порівняльний метод, інтерв'ювання, анкетування та спостереження.

Юридичною базою дослідження є Конституція України, Закон України «Про державну службу», Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ, Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ, інші законодавчі, підзаконні акти, література з загальної теорії права, державного та адміністративного права, що має відношення до адміністративно-правового регулювання дисципліни та реалізації відповідних норм права.

Обґрунтованість та достовірність результатів дослідження. Положення, висновки та рекомендації, які є в дисертації, базуються на широкому науково-теоретичному, нормативному, а також на зібраному практичному матеріалі. Емпіричну базу дослідження складає матеріал вив-

чення та узагальнення дисциплінарної практики, що здійснюється органами внутрішніх справ Львівської області.

Результати вивчення 196 справ про дисциплінарні проступки, анкетування 150 співробітників органів внутрішніх справ (з них 50 заступників начальників органів внутрішніх справ по роботі з кадрами), а також безпосереднє спостереження та здійснення дисциплінарної практики в Перемишлянському районі Львівської області покладені в основу цього дисертаційного дослідження.

На захист виносяться наступні положення: Критерії оцінки професійної правомірної поведінки (дотримання норм права у службовій діяльності, поведінка працівника міліції в рамках додержання норм права в повсякденному житті, рівень його правосвідомості та інші);

— обґрунтування, уточнення поняття «дисципліна осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ»;

— адміністративно-правові умови та засоби забезпечення дисципліни в органах внутрішніх справ;

— обґрунтування засобів дисциплінарного примусу, їх класифікація;

— адміністративно-правова характеристика дисциплінарного проступку;

— пропозиції щодо введення конкретних складів адміністративних правопорушень в Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, їх обґрунтування;

— характеристика принципів провадження в справах про дисциплінарні правопорушення;

— обґрунтування застосування терміну «орган дисциплінарної юрисдикції»;

— характеристика приводу та підстави для порушення дисциплінарного провадження;

— пропозиції щодо уточнення інструкції МВС України «Про порядок проведення службового розслідування» та

окремих положень Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ;

— деліктологічна характеристика об'єктивних та суб'єктивних обставин, що негативно впливають на поведінку співробітників органів внутрішніх справ, викликають порушення дисципліни;

— методика підбору кандидатів на службу в органи внутрішніх справ для проходження служби в якості молодшого начальницького та рядового складу.

Наукова новизна. Проведеному науковому дослідженню, на думку автора, властива наукова новизна, яка полягає в тому, що вперше робиться спроба дослідити адміністративно-правове регулювання дисципліни в органах внутрішніх справ. У ній з позицій адміністративно-правової науки обгрунтовано і по-новому аналізується правове положення суб'єктів дисциплінарної юрисдикції. В дисертації зроблено аналіз поняття і змісту дисципліни в органах внутрішніх справ, визначені принципи дисциплінарного провадження, зроблено аналіз складу дисциплінарного проступку, запропоновано внести зміни до Дисциплінарного статуту у вигляді окремих складів найбільш поширених дисциплінарних проступків. Обгрунтовано поняття суб'єкта дисциплінарної юрисдикції, зроблені теоретичні висновки.

Практичне значення дисертації, висновків і пропозицій, що виносяться на захист, полягає в тому, що вони розширюють та поглиблюють уяву про поняття дисципліни в органах внутрішніх справ, провадження в справах про дисциплінарні проступки, його принципи та стадії. Визначені суб'єктивні та об'єктивні обставини, що зумовлюють дисциплінарні правопорушення, а також методика щодо підбору кадрів для органів внутрішніх справ і рекомендації щодо усунення причин та умов дисциплінарних проступків дають можливість керівникам органів запобігти скоєнню правопорушень.

Рекомендації щодо удосконалення адміністративно-правового регулювання службової дисципліни в органах внутрішніх справ дають основу для внесення змін до Дисциплінарного статуту та інструкції Міністерства внутрішніх справ України «Про порядок проведення службового розслідування». Результати досліджень можуть бути використані для удосконалення практичної діяльності суб'єктів дисциплінарної юрисдикції. Окремі положення дисертації доцільно використовувати в лекціях, при підготовці підручників і навчальних посібників, які застосовуються для навчання слухачів і курсантів юридичних ВУЗів МВС України, підвищення кваліфікації співробітників органів внутрішніх справ.

Апробацію результатів дослідження здійснено шляхом відображення її висновків в статтях; основні теоретичні положення обговорювались на кафедрі адміністративного права Української академії внутрішніх справ, а також використовуються в навчальному процесі Української академії внутрішніх справ в курсах «Адміністративне право» та «Адміністративна діяльність в органах внутрішніх справ», службовій підготовці співробітників органів внутрішніх справ.

Структура дисертації. Дисертація складається з вступу, двох глав, висновків та списку літератури.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується вибір та актуальність теми, визначається мета, завдання і методологічні основи дослідження, наукова новизна та практична значимість його результатів.

У першій главі — «Службова дисципліна співробітників органів внутрішніх справ та її зв'язок з адміністративним правом» розглядаються поняття службової дисципліни та її співвідношення з законністю та правомірною поведінкою,

зміст службової дисципліни співробітників органів внутрішніх справ.

У результаті порівняльного аналізу службової дисципліни і правомірної поведінки зроблено висновок, що службова дисципліна це значно ширше явище, ніж правомірна поведінка. Якщо правомірна поведінка має вираз у вчинках службовця, які не виходять за рамки дозволеного правовою нормою, то дисципліна, поряд з додержанням вимог права, включає в себе також своєчасне виконання норм права, вказівок та наказів керівництва органу внутрішніх справ та його підрозділу, що базуються на законі або іншому нормативному акті.

Критеріями оцінки професійної правомірної поведінки працівника органу внутрішніх справ є дотримання норм права в службовій діяльності, поведінка працівника в рамках дотримання норм права в повсякденному житті, рівень його правосвідомості, уміння оцінювати свої дії, співпадання власних оцінок з волевиявленням законодавця.

Дослідження поняття та змісту службової дисципліни працівник в органів внутрішніх справ, що закріплено в Дисциплінарному статуті, дозволило запропонувати деякі уточнення цього поняття. У Дисциплінарному статуті, наприклад, записано, що дисципліна полягає в дотриманні порядку і правил, установлених також наказами начальників органів внутрішніх справ, що видаються в межах їх повноважень. Але, враховуючи правоохоронний характер діяльності співробітників органів внутрішніх справ можна зробити висновок, що службова дисципліна в органах внутрішніх справ полягає як у додержанні вимог правових актів, так і у виконанні наказів начальника, але тільки тих, що не суперечать закону, чи іншому правовому акту, тому потрібно ч. 1 ст. 1 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ доповнити такими словами «і не суперечить правовим нормам».

Умови забезпечення дисципліни в органах внутрішніх справ класифікуються на соціальні та правові.

Соціальні умови забезпечення державної службової дисципліни характеризуються суспільним і державним ладом, його політичною і економічною системами, діяльністю апарату, рівнем фактичного життя народу, демократизацією суспільства, всіма суспільно-політичними процесами, що відбуваються у державі. Вони тісно пов'язані з роботою з кадрами, турботою про людину (особливо, в даний час, із відродженням загальнолюдських цінностей), всемірним утвердженням моральних норм у діяльності і побуті народу.

До умов забезпечення службової дисципліни в державному апараті належить врегульованість правом відповідних питань, які вирішуються службовцями. Найбільша частина норм, що регулює компетенцію службовців, відноситься до галузі адміністративного права. В цілому ці норми здійснюють адміністративно-правове регулювання дисципліни, в тому числі працівників органів внутрішніх справ.

Аналізуючи визначення дисципліни рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ, яке дається в Дисциплінарному статуті, можна прийти до висновку, що вона складається з основи, яка полягає в додержанні цими працівниками відповідних вимог.

Вимоги до працівників міліції зазначені в правилах поведінки та у відповідних нормах, що встановили порядок діяльності службовців. Тому регулювання, як функція адміністративно-правового впливу, має встановити правила поведінки службовців органів внутрішніх справ, порядок здійснення тих чи інших дій.

Компетенцію співробітників органів внутрішніх справ встановлює ряд законодавчих актів, перш за все Конституція (Основний закон) України та Закон України «Про міліцію». Законом встановлені обов'язки працівників міліції по охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю. Саме

їх виконання, додержання правил та норм, що записані в ст. 11 Закону «Про міліцію» пов'язується з дисциплінованою поведінкою. Їх невиконання тягне в відповідних випадках дисциплінарну відповідальність. Стаття 5. Закону, що аналізується в дисертації, вимагає від працівників міліції високої культури і такту у взаємовідносинах з громадянами. У випадку порушень працівником міліції прав і законних інтересів громадянина, його дії кваліфікуються як порушення дисципліни, крім того він повинен публічно вибачитися. Працівники міліції повинні мати високі особисті, ділові і моральні якості, освітній рівень, оскільки у відповідності до ст. 20 Закону «Про міліцію» при виконанні службових обов'язків вони керуються тільки законом і їхня правозастосовна діяльність цілком і повністю залежить від рівня правової культури, фахового рівня та від того, які моральні цінності вони враховують. Але в будь-якому випадку, навіть тоді, коли на погляд працівника міліції вимога закону є не моральною, він повинен виконувати цей закон.

На службу дисципліну безпосередньо впливає також і регламентація праці. Тому цим законом встановлений 41-годинний робочий тиждень, а за роботу понад встановлені норми проводиться додаткова оплата відповідно до вимог законодавства. Сприяє підвищенню дисципліни, авторитету, самостійності працівника міліції той факт, що при виконанні службових обов'язків він не залежний від впливу будь-яких партій, рухів (ст. 3 Закону «Про міліцію»). Ніхто інший за винятком уповноважених осіб, у випадках, передбачених законом, немає права втручатися в його законну діяльність, а також не має права примусити виконувати обов'язки, не передбачені чинним законодавством.

Деякою мірою відносини правомірної поведінки пов'язані з виконанням вимог Закону України «Про державну службу». В частині 2 ст. 9, говориться, що цей закон регулює становище співробітників органів внутрішніх справ у випадках, якщо інше не передбачене законами України.

Таким чином норми «Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ», яке затверджене урядом України повинні бути приведені до вимог цього Закону.

Конкретні вимоги до працівника міліції, або до іншої службової особи, встановлюють інструкції та накази МВС України. В них деталізуються обов'язки кожного співробітника ОВС, визначаються конкретні напрямки роботи, даються зразки документів, які повинні складати ці працівники.

На нашу думку, до нормативного регулювання дисципліни в системі МВС ще слід віднести й рішення колегії МВС і УВС, а також рішення загальних зборів працівників, товариських судів, документи органів місцевої виконавчої влади з цих питань, але це не є адміністративно-правовим регулюванням.

Далі в роботі аналізуються засоби забезпечення службової дисципліни працівників органів внутрішніх справ.

Серед засобів забезпечення службової дисципліни виділяються застосування переконання в необхідності бездоганного виконання службових обов'язків; створення умов заінтересованості в високоякісному виконанні покладених функцій; застосування заходів контролю, нагляду та відповідальності і не тільки ретроспективної, але і позитивної.

У другій главі — «Дисциплінарна відповідальність співробітників органів внутрішніх справ», аналізуються поняття та проблеми адміністративно-правового регулювання дисциплінарної відповідальності співробітників органів внутрішніх справ.

Підтримання суворої дисципліни в органах внутрішніх справ потребує відповідного реагування на відхилення від виконання норм як в позитивну (заохочення), так і в негативну сторону (стягнення). Для здійснення завдання щодо підтримання дисципліни керівники та інші особи

начальницького складу органів внутрішніх справ наділені правами по застосуванню відповідних прав щодо заохочення, а також застосування заходів дисциплінарного стягнення. Це дозволяє здійснити державновладні повноваження щодо приведення протиправної поведінки у відповідність із заданими нормами права, моделями.

Засоби дисциплінарного примусу, як і засоби адміністративного примусу взагалі, можна класифікувати на:

- дисциплінарно-попереджувальні заходи;
- дисциплінарні заходи припинення;
- дисциплінарні стягнення.

До заходів дисциплінарно-попереджувального характеру відносяться ті з них, які направлені на попередження правопорушень дисципліни і законності. Це бесіди керівників МВС, УВС і МРВВС з особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ про досконалість і своєчасність виконання посадових обов'язків, інструктажі нарядів та осіб, що виїжджають у відрядження, атестування співробітників, зауваження, які не відносяться до заходів, стягнення та вказівка на те, що поведінка відповідного працівника відхиляється від норми права.

Не дивлячись на те, що в Дисциплінарному статуті органів внутрішніх справ позбавлення звільнення з розташування навчального закладу, підрозділу на строк до одного місяця кваліфікується як стягнення, аналіз цього заходу дозволяє зробити висновок, що він відноситься до засобів попередження. Позбавлення звільнення з розташування підрозділу має за мету запобігти скоєнню дисциплінарного правопорушення за межами підрозділу особою, яка порушила дисципліну, так би мовити потенціальним дисциплінарним деліквентом. Це так званий захід дисциплінарного дестимулювання, який повинен мати додатковий виховно-правовий вплив на порушника дисципліни з позбавленням відповідних видів заохочення.

Дисциплінарні заходи припинення направлені на зупинення правопорушення та відновлення прав, передбачених нормами адміністративного права. До них відносяться усунення з посади в зв'язку з дисциплінарним порушенням, від несення служби в наряді.

Окремою групою заходів примусового впливу є дисциплінарне стягнення. На відміну від інших заходів примусу реалізація дисциплінарного стягнення створює для правопорушника несприятливі наслідки особистого характеру, метою якого є покарання особи за факт проступку або протиправну лінію поведінки.

Дисциплінарна відповідальність в ОВС має за мету охорону управлінських відносин, високоякісне виконання функцій співробітниками органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку. Це обов'язок дати звіт за свої неправомірні дії та понести покарання, зробити висновок і не допустити таких проступків в майбутньому.

Підставою для дисциплінарної відповідальності є дисциплінарний проступок. Дисциплінарний проступок – це винне некримінальне порушення встановлених службових правил поведінки в органах внутрішніх справ, або за його межами під час служби по охороні громадського порядку, а також порушення норм права чи етики в побуті, внаслідок яких суспільству та громадянам нанесена шкода.

Загальним об'єктом дисциплінарних правопорушень є відносини державної дисципліни.

Родовим об'єктом є відносини управління в галузі органів внутрішніх справ, що урегульовані нормами.

Об'єктивною стороною дисциплінарних правопорушень, що скоюються співробітниками органів внутрішніх справ, є дії, що порушують встановлені нормами адміністративного права правила службової поведінки, невиконання службових обов'язків. Об'єктивна сторона може також бути виражена в діях, які порушують норми права, що регулюють

деякі відносини поза системою органів внутрішніх справ. Наприклад, у відповідності до ст. 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення особи рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ за скоєння адміністративних правопорушень в деяких випадках несуть відповідальність на основі Дисциплінарного статуту.

Суб'єктом правопорушень тут виступає не громадянин, або службова особа взагалі, а особа рядового чи начальницького складу органів внутрішніх справ. З моменту зарахування в кадровий склад органів внутрішніх справ і до звільнення з ОВС особа підпадає під дисциплінарну юрисдикцію МВС України.

З суб'єктивної сторони дисциплінарне правопорушення можливе лише за умов, коли є вина в формі наміру чи необережності.

На сьогоднішній день не можна вважати досконалим законодавство, що регулює дисциплінарну відповідальність в органах внутрішніх справ. Багато чого в ньому віддано на розсуд керівників цих органів. Перш за все законодавець не визначив склади дисциплінарних правопорушень та не встановив конкретні санкції відповідно до кожного з них. Виходячи з норм, що регулюють порядок проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ та державної служби взагалі в дисертації пропонуються відповідні склади дисциплінарних правопорушень та даються пропозиції щодо законодавчого їх визначення.

Запропоновано принцип, за яким доцільно було б спроектувати Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ та затвердити його в законодавчому порядку. Це дало б можливість чіткіше здійснювати дисциплінарну юрисдикцію, запровадити єдиний і разом з тим індивідуальний підхід до правопорушників, вивчити безпосередній об'єкт та об'єктивну сторону конкретних дисциплінарних проступків.

У дисертації аналізується провадження в справах про дисциплінарні правопорушення. Зокрема, дається характеристика принципів цього виду провадження: законності, об'єктивності, забезпечення права на захист особи, що притягується до відповідальності, гласності, гідності дисциплінарного деліквента, національної мови, економічності.

Аналізуючи принцип гідності, ми прийшли до висновку про необхідність доповнення Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ статтею такого змісту: «Начальник у відносинах з особою, що притягується до відповідальності, повинен бути уважним, забезпечити її особисту гідність, збереження відомостей, які компроментують її, що не стосуються питань проходження служби, але отримані при проведенні дисциплінарного розслідування».

Порівняльний аналіз дисциплінарного провадження з провадженням у справах про адміністративні правопорушення та кримінальним процесом дозволяє зробити висновок про те, що п. 6 Інструкції про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ доцільніше було б викласти в іншій редакції, застосувавши для визначення осіб, що здійснюють службове розслідування, термін: «Суб'єкти службового розслідування». Початок цього пункту пропонується викласти в такій редакції: «Не можуть бути суб'єктами службового розслідування особи» і далі за текстом.

Невірним є також визначене в Інструкції питання про недопущення до провадження в справах про дисциплінарні проступки посадових осіб, що були очевидцями дисциплінарного проступку. Одним із приводів для порушення дисциплінарної справи якраз і є безпосереднє виявлення керівником органу, або іншою особою начальницького складу міліції, ознаки дисциплінарного правопорушення.

Уточнення потребують: п. 7 Інструкції, де перераховані приводи порушення справи про дисциплінарний проступок, але названі вони підставами.

Дисертант дійшов висновку, що актами порушення справи про дисциплінарне провадження можуть бути вказівки керівництва відносно проведення службового розслідування, якщо є дані, що дозволяють підозрювати особу в скоєнні дисциплінарного правопорушення, а якщо розслідування не потрібне, то вказівка щодо підготовки проекту наказу про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Інструкція вимагає від суб'єкта розслідування подати у висновку пропозиції щодо застосування конкретного виду дисциплінарного стягнення або заходів громадського впливу.

Ми прийшли до висновку, що це не правильно. Керівник, який є суб'єктом дисциплінарної юрисдикції, відповідно до принципу самостійності його в дисциплінарному провадженні повинен сам розглянути справу та прийняти рішення щодо призначення дисциплінарного стягнення. Тому вважаємо за доцільне до Інструкції МВС України «Про порядок проведення службових розслідувань в органах внутрішніх справ» внести поправку. З п. 17.4. слова «застосування конкретного виду дисциплінарного стягнення або міри громадського впливу» треба виключити. Вище згадана Інструкція передбачає також затвердження висновку керівником органу внутрішніх справ. Це також суперечить принципу провадження, а саме незалежності особи, що здійснює службове розслідування, керування на цій стадії провадження тільки нормами права.

Не відповідає принципу права на оскарження ст. 33 Дисциплінарного статуту, яка проголошує, що «у разі подання скарги виконання стягнення не припиняється».

Статтю 33 треба було б викласти в такій редакції: «У разі подання скарги виконання накладеного дисциплінарного стягнення припиняється до її розгляду та вступу рішення в законну силу», також в статуті потрібно передбачити строки подання скарг (десять діб з часу накладення стяг-

нення), встановити правові форми оскарження в суді неправомірних дій суб'єктів дисциплінарної юрисдикції.

Не дивлячись на те, що новий Дисциплінарний статут має багато новел та надає значні права співробітникам органів внутрішніх справ, шоста його глава, де йдеться про оскарження рішень про дисциплінарні стягнення, потребує змін.

Незрозуміло, наприклад, чому в Дисциплінарному статуті, де йде мова про заохочення та стягнення, знайшли місце положення про заяви та пропозиції. Глава шоста так і називається: «Про пропозиції, заяви і скарги». Виходячи з нашого дослідження, ми зробили висновок, що ця глава повинна називатися «Перегляд рішення про дисциплінарні стягнення». Необхідно надати право співробітникам органу внутрішніх справ подавати скаргу в суд у разі незадоволення скарги про незаконне або несправедливо накладене стягнення вищестоящим начальником не тільки у випадках, які зараз зазначені в Дисциплінарному статуті, але й у всіх інших.

На жаль, в Дисциплінарному статуті не передбачені статті, які б регулювали порядок перегляду справи за протестом прокурора. На наш погляд, перегляд дисциплінарної справи повинен мати місце і в разі виявлення вищестоящим начальником в системі органу внутрішніх справ порушень законодавства при її розгляді. Доцільно доповнити главу шосту Дисциплінарного статуту статтею, де був би викладений порядок перегляду справи за протестом прокурора або окремим визначенням суду, або за вказівкою вищестоящего керівника.

Аналіз діючого законодавства і відомчих норм МВС України дозволяє зробити висновок про необхідність перегляду структури Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, необхідно внести в нього розділ «Дисциплінарне провадження», в якому, відповідно до стадій

процесу, закріпити порядок порушення справи, службового розслідування, розгляду справи та прийняття рішення, перегляд справи про дисциплінарне стягнення в порядку оскарження та в порядку нагляду.

На основі анкетування керівного складу органів внутрішніх справ визначені детермінанти дисциплінарних правопорушень: негативна обстановка, що складається в суспільстві, недоліки діючого законодавства, некомплект кадрів органів внутрішніх справ, часта зміна керівних кадрів, низький рівень професійної підготовки та правосвідомості певної частини працівників органів внутрішніх справ, неповага до закону, відсутність твердих моральних переконань у правопорушників та інші.

Запропонована методика вивчення кандидатів на службу в органи внутрішніх справ, проведення пізнавальних бесід, вивчення кандидата на період стажування.

У висновках викладаються основні положення дисертації та пропозиції, спрямовані на вдосконалення адміністративно-правового регулювання дисципліни в органах внутрішніх справ і застосування норм адміністративного права.

Основні положення дисертації викладені у таких публікаціях автора:

1. Проблеми вдосконалення адміністративно-правового регулювання службової дисципліни в органах внутрішніх справ //наукові розробки академії – вдосконаленню практичної діяльності та підготовки кадрів органів внутрішніх справ (За результатами науково-дослідних робіт у 1993 р.). – К.: Вид. УАВС, 1994. – С.143. - 147.

2. Вдосконалення правового регулювання службової дисципліни // Проблеми реформування державної влади: конституційні та управлінські аспекти. – К., 1995. – С.166 - 177.

3. Особливості проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ: Навчальний посібник. – К., 1994. – 40 с. (у співавторстві).

Parasuk M. V. Administrative and Legal Regulatory
Activities of Discipline in Internal
Affairs Agencies.

Master Arts Thesis (qualification 12. 00. 02 – constitutional law and management; administrative law; financial law.)

Ukrainian Academy of Internal Affairs.— Kiev 1995
Manuscript.

The thesis contains a combination of theoretical and practical questions connected with administrative and legal regulatory activities of discipline in internal affairs agencies.

The thesis investigates, definition of discipline, correlation of discipline with lawful acts, administrative and legal ways of providing discipline in the internal affairs, disciplinability, discipline proceeding, building up lawful behavior.

The results of researches were used at working out of the manual «Peculiarity of Service in Internal Affairs Agencies» which was published for the MIA institutes, were published at international and Ukrainian conferences.

Парасюк М. В. Административно-правовое регулирование
служебной дисциплины сотрудников
органов внутренних дел.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12. 00. 02 — государственное право и управление; административное право; финансовое право.

Украинская академия внутренних дел. — Киев, 1995.
Рукопись.

Диссертация содержит комплекс теоретических и практических вопросов, связанных с административно-правовым регулированием дисциплины в органах внутренних дел. В работе исследуются: понятие дисциплины, ее соотношение с правомерным поведением, административно-правовые условия и способы обеспечения служебной

дисциплины в органах внутренних дел, дисциплинарная ответственность работников органов внутренних дел, производство по делам о дисциплинарных правонарушениях, детерминанты дисциплинарных правонарушений и факторы формирования служебного правопослушного поведения работников органов внутренних дел. Результаты исследования использовались при подготовке учебного пособия «Особенности прохождения службы рядовым и начальствующим составом органов внутренних дел» для слушателей вузов МВД, докладывались на международной и республиканской конференциях.

Підписано до друку 12.04.95. Формат 60 × 90/16 Папір типографський. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1.01. Обл.-вид. арк. 1,0

Тираж 100 прим. Замов. № 100.

Золочівська картонажна фабрика.

4 32 663
AB 32.663